FFP: Faraón po letech

Sedmisetstránkový román Bolesława Prusa FARAO patří k dílům, k jakým se vracíme několikrát za život. Tragický osud mladého prince a později faraóna Ramsese XIII., který se vzepřel autoritě kněží, získal si lásku lidu, ale nedokázal dílo vzpoury dokončit, dojímá jako příběh mladistvé touhy po spravedlnosti, vzrušuje jako podobenství o mocenských mechanismech, o umění a neumění vládnout.

Prusův román zfilmoval v letech 1963—1966 režisér Jerzy Kawalerowicz. Z epického bohatství předlohy vyabstrahoval společně se scénáristou Tadeuszem Konwickým klíčové, dramaticky silné motivy, které pak uzavřel do rafinovaně komponovaných výstupů, originálních jak hereckým podáním (namísto psychologického rozehrávání přísná disciplína pohybů, gest a slov v plenérech pouště, v interiérech svatyní a paláce), tak i kompozicí obrazu a snímací technickou dynamické kamery Jerzyho Wójczika (srov. nalezení skarabeů, Ramsesovo a Tutmosisovo setkání se Sárou, bitva se vzbouřenými Libyjci, princovo dobrodružství ve fénické svatyni, bloudění velekněze Samentua labyrintem apod.). Ve výtvarném pojetí zvolil Kawalerowicz účelnou asketičnost; neoslňuje diváka přehlídkami kostýmů, staveb a válečných strojů, ale upíná jeho pozornost k ústřednímu ideovému konfliktu, jenž má nadčasovou platnost. Vznikl tak film-reliéf, koncentrující základní dějovou osnovu románu, zbavující ji však onoho životního pulsování, kterým Prus obdařil jak hlavní postavy, tak i výjevy ze života lidu. Film proto působil už v době vzniku poněkud chladně.

film

Na tvorbě Jerzyho Kawalerowicze se vždy silně odrážely dobové filmové módy a směry; snad proto mnohé jeho filmy poměrně brzy zestárly (až komicky dnes působí např. podlehnutí stylu francouzské nové vlny v ne tak dávném Kawalerowiczově psychologickém snímku Hra). Platí to i o FARAONOVI, jenž vznikl v éře supergigantů (Kleopatra, Spartakus), s nimiž nevyhnutelně soupeřil. Dnes, při obnovené premiéře po osmnácti letech, pozorujeme, že právě tyto velkofilmové rozměry už neimponují, ba dokonce jsou přítěží: film se zdá pomalý, vyprávění chvílemi statické, chvílemi přehnaně estetizující. Uvědomíme si, jak se během posledních deseti, patnácti let rozšířily epické možnosti filmového umění, oč více informací a podnětů se kinematografie naučila sdělovat. Kawalerowiczův FARAON dnes proto nevzbuzuje úctu jako podívaná, ale přesto si uchovává mnoho přitažlivého — jako ojedinělá vize starého Egypta, jako pokus o náročnou filozofickou abstrakci v rámci historického velkofilmu. JAROMÍR BLAŽEJOVSKÝ